

Chudzyński, Marian

Stefan Kazimierz Askanas - popularyzator historii Płocka

Notatki Płockie 43/1-174, 37-40

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ści, ekolodzy. Badania objęły z czasem kilka rejonów szybko uprzemysławiających się, ale większość tematów zapoczątkowana była w Płocku. Tak więc Płock, jak żadne chyba miasto w kraju, objęty został siecią badań zarówno historycznych, jak dotyczących jego współczesności.

Wyniki tych badań straciły dziś na aktualności, ale mają niewątpliwie znaczenie historyczne, a także mogą stanowić punkt odniesienia dla przyszłych badań.

Do osób najbardziej zaangażowanych w badania płockie należą profesorowie - Dyzma Gałaj, Antoni Rajkiewicz, Stefan Ignar, Jerzy Piotrowski i jego zespół, zespół prof. Mikołaja Kozakiewicza, dr Anna Preiss, która badała przez kilka lat kadrę Petrochemii, prof. Kazimierz Romaniuk, prof. Anna Przeclawska, prof. Janusz Mariański i cały Instytutu Wsi i Rolnictwa PAN. Wielu badaniom socjologicznym patronował prof. Jan Szczepański i prof. Józef Chałasiński.

W wyniku prac Komitetu powstała ogromna ilość opracowań monograficznych i syntetycznych - szereg artykułów ukazało się w "Notatkach Płockich".

Wśród tych opracowań były także prace płocczan - między innymi książka Kazimierza Askanasa "Przestępczość w uprzemysławianym mieście", która stała się podstawą doktoratu uzyskanego na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Poza współpracą z ośrodkami naukowymi w kraju,

Kazimierz Askanas pracował stale nad aktywizacją środowiska, skupionego wokół Towarzystwa Naukowego, powołując kolejne sekcje naukowe, organizując odczyty, sesje, otwierając wraz z prof. Antonim Rajkiewiczem, prowadzone przez profesora Seminarium doktorańskie. Współpracował również z terenowymi oddziałami TNP oraz z Mazowieckim Ośrodkiem Badań Naukowych.

Za swą działalność - naukową, społeczną i zawodową - został uhonorowany licznymi odznaczeniami, a także wpisany do Złotej Księgi Zasłużonych dla Miasta Płocka.

Bibliografia publikacji Kazimierza Askanasa obejmuje ponad 100 pozycji. Wśród nich jest wielkie dzieło "Sztuka Płocka", a także "Brązowe Drzwi Płockie w Nowogrodzie Wielkim", są "Myśli o zmierzchu" i szereg prac z zakresu prawa i advokatury oraz z innych dziedzin. W archiwum rodzinnym pozostały maszynopisy, a wśród nich nowel i fraszek. Są także rękopisy wspomnień, w których przegląda się cały XX-wieczny Płock - niestety ocalały tylko fragmenty.

Kazimierz Askanas był człowiekiem wolnej myśli, szerokiej wiedzy i ogromnej pracy - obywatelem świata, ale i patriotą wielkiej ojczyzny Polski i małej ojczyzny - Płocka.

Zarówno człowiek, jak jego dzieło pozostaną w pamięci historii.

MARIAN CHUDZYŃSKI

STEFAN KAZIMIERZ ASKANAS - POPULARYZATOR HISTORII PŁOCKA

Prawie cztery lata temu odszedł od nas Kazimierz Askanas - prawnik, miłośnik sztuki oraz historii Płocka. Był prekursorem badań sztuki płockiej i znanym popularizatorem historii Płocka.

Sądzę, że duży wpływ na jego zainteresowania historyczne miała matka Apolonia Askanas, znana działaczka oświatowa w Płocku w początkach XX stulecia. Ale największy wpływ na "umiłowanie historii" przez Askanasa miał jego nauczyciel historii w Gimnazjum im. Władysława Jagiełły Stanisław Liszewski. Posiadał niezwykłą umiejętność prowadzenia barwnych, aczkolwiek trudnych wykładów z historii. Po ukończeniu studiów prawniczych w 1931 r. na Uniwersytecie Warszawskim Kazimierz Askanas powrócił do Płocka i zaczął jako młody prawnik gromadzić księgozbiór głównie o charakterze humanistycznym. Jego księgozbiór obejmował między innymi bogaty dział historii. W tym dziale znalazły się liczne komplety dzieł dotyczące prawie wszystkich okresów z historii powszechnej, ale także podstawowe opracowania wybitnych historyków okresu międzywojennego. Askanas nie tylko gromadził książki historyczne, ale je solidnie studiował. Już przed wybuchem II wojny światowej uchodził za erudyty w zakresie nauk historycznych.

W 1927 roku został członkiem Towarzystwa Naukowego Płockiego. Od tego czasu uczestniczył w odczy-

tach i spotkaniach w Towarzystwie Naukowym Płockim, spotykał się z Aleksandrem Macieszą i wieloma sławnymi postaciami przedwojennego Płocka.

Przełomowymi dla realizacji zainteresowań historycznych mec. Kazimierza Askanasa były niewątpliwie lata 1955-1957. Jak już wiemy z referatu dr Ireny Nowakowej - po akceptacji władz politycznych miasta, 13 kwietnia 1955 r. na posiedzeniu Zarządu TNP powołano Komisję Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka. Na jej przewodniczącego wybrano znanego działacza społecznego i kulturalnego Kazimierza Askanasa. Mimo sprzeciwu części członków Zarządu TNP (obawiali się, że Komisja przejmie znaczną część kompetencji statutowych TNP) Komisja przedstawiła wszechstronny program działalności. Zainicjowała w Płocku szeroki ruch naukowy w różnych dziedzinach, w tym badania historyczne i archeologiczne w ramach przygotowań do obchodów tysiąclecia państwa polskiego i naszego grodu. Wyniki badań dotyczących regionu płockiego zamierzano publikować na łamach kwartalnika, organu naukowego Komisji Badań. Tak zrodziła się myśl wydawania czasopisma "Notatki Płockie" noszącego podtytuł "Biuletyn Komisji Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka". Pierwszy numer "Notatek Płockich" ukazał się 22 lipca 1956 r. W kolegium redakcyjnym "Notatek" znaleźli się: Tadeusz Gierzyński,

Kazimierz Askanas i Franciszek Dorobek.

Do dzisiaj wyszło ponad 170 numerów tego kwartalnika, obecnie organu TNP. Na łamach "Notatek Płockich" ukazało się wiele artykułów związanych z historią Płocka i Mazowsza. Dzisiaj nie można by pisać historii miasta, całego naszego Mazowsza bez uwzględnienia bibliografii płockiego kwartalnika.

Ważne znaczenie dla płockich badań historycznych miała konferencja poświęcona badaniom regionu płockiego zorganizowana w dniach 30 listopada - 1 grudnia 1956 r. w sali Powszechnej Spółdzielni Spożywców "Zgoda" przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN i Komisję Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka. W konferencji tej wzięto udział ok. 150 osób, w tym wielu wybitnych uczonych z Warszawy i Łodzi. Duszą konferencji był jej główny organizator adw. Stefan Kazimierz Askanas. Nie tylko otworzył konferencję, witając przybyłych na jej obrady, ale czuwał nad właściwym jej przebiegiem. W konferencji wzięli udział wybitni historycy, jak Aleksander Gieysztor, Stanisław Herbst, Witold Hensel, Stefan Kuczyński, a także wielu miejscowych działaczy kulturalnych, głównie związanych z Towarzystwem Naukowym Płockim.

Wyrazem przemian demokratycznych będących następstwem polskiego Października 1956 r. był udział w obradach konferencji ówczesnego biskupa płockiego dr. Tadeusza Pawła Zakrzewskiego.

W czasie konferencji wygłoszono kilka interesujących referatów o tematyce historycznej, a wśród nich:

Ryszarda Ceśli - Płock - powstanie i rozwój miasta.

Jerzego Gąssowskiego - Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w Płocku w roku 1956.

mgr. inż. arch. Zdzisława Tomaszewskiego - Sprawozdanie z inwentaryzacji architektonicznej przeprowadzonej w Płocku w roku 1956.

W czasie konferencji wystąpił też z zasadniczym referatem Kazimierz Askanas. Przedmiotem jego referatu było "Zagadnienie badań regionalnych w Płocku (w ujęciu historycznym na tle rozwoju regionalizmu polskiego)".

Askanas w swoim referacie dał szeroką panoramę narodzin regionalizmu w Europie, głównie we Francji, Niemczech i we Włoszech, a także przedstawił początki badań regionalnych na ziemiach polskich, a szczególnie na Mazowszu i w Płocku. Tu prekursorem badań regionalnych, w tym historycznych, było powstałe w 1820 roku przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej - Towarzystwo Naukowe. Ponadto wykazał ważność regionalizmu dla badań nad przyszłą syntezą dziejów Mazowsza.

Wystąpienie Askanasa wysoko ocenił prof. dr Witold Doroszewski, wybitny polski językoznawca, podkreślając, że referat Kazimierza Askanasa "jest bardzo cenny ponieważ zgromadził bardzo wiele ważnych zasadniczych zagadnień".

Konferencja zapoczątkowała badania archeologiczne w Płocku, które po pierwsze miały dostarczyć nowych źródeł archeologicznych, pozwalających lepiej i pełniej poznać zagadnienie początków państwa polskiego, po drugie - miały też ukazać państwowotwórczy wkład Mazowsza w dzieło budowy państwa polskiego przed tysiącem lat. Kierownikiem prac naukowo-ba-

dawczych w Płocku został prof. dr Witold Hensel, dyrektor Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie i jednocześnie kierownik Katedry Archeologii Słowiańskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Jego zastępcą (w czasie badań archeologicznych w 1958 r.) był dr Włodzimierz Szafranski. W sprawozdaniu z badań wykopaliskowych w Płocku w 1958 roku dr Szafranski pisał w "Notatkach Płockich": "Wszelkiernej i cennej pomocy udziela Ekspedycji Wykopaliskowej Komisja Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka, a zwłaszcza jej przewodniczący mecenas Kazimierz Askanas, inicjator systematycznych, zespołowych badań naukowych regionu płockiego i najdawniejszego Płocka".

Pragnę również przypomnieć, że na wspomnianej Konferencji zostały zgłoszone niezwykle ciekawe propozycje. Prof. dr Aleksander Gieysztor zgłosił wniosek, aby wykonać odlew Drzwi Płockich i umieścić go w katedrze płockiej, domagać się zwrotu tych zabytków, które z płockiego zasobu muzealnego trafiły do muzeów centralnych (z kielichem Konrada Mazowieckiego na czele). Według Profesora "powinny znajdować się w miejscu, z którym zrosły się przez swoje powstanie lub wielowiekową tradycję".

Natomiast ks. mgr Józef Góralski, dyrektor Niższego Seminarium Duchownego zgłosił wniosek, aby wzmocnić poszukiwania cennych zbiorów Biblioteki Seminaryjnej wywiezionych przez okupanta niemieckiego do Królewca i w razie ich odnalezienia - rewindykacji do Płocka. Kolejny dyskutant - prof. dr Stefan M. Kuczyński z Uniwersytetu Łódzkiego przypomniał, że przed wojną powstała koncepcja, aby stolicę województwa warszawskiego, a raczej mazowieckiego przenieść do Płocka. Myślę, że w tej chwili kiedy się tyle mówi o nowym podziale administracyjnym trzeba by podjąć kroki w celu urzeczywistnienia tej koncepcji.

Niektóre ze wspomnianych wniosków zostały już dawno zrealizowane, inne czekają na wykonanie. Drzwi Płockie wiszą w katedrze płockiej już od 1981 roku dzięki inwencji prezesa TNP, Jakuba Chojnackiego, zaś Relikwiarz św. Zygmunta, kielich i patena Konrada Mazowieckiego są znowu ozdobą skarbcza katedralnego.

W czerwcu 1955 r. zawiązał się w Płocku Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego. Inicjatorem jego powołania był adwokat Askanas. Oddział istniał kilka lat. Do Oddziału należało 40 miłośników historii, głównie prawnicy i nauczyciele. Do Płocka z odczytami przyjeżdżali tacy historycy, jak: doc. dr Stanisław Pazyra, Henryk Samsonowicz, jeszcze jako bardzo młody pracownik naukowy, dr Irena Gieysztorowa, archeolog Jerzy Gąssowski oraz prof. dr Stefan M. Kuczyński. Na zaproszenie Zarządu Głównego PTH przedstawiciel Oddziału płockiego, przewodniczący Oddziału mec. K. Askanas wziął udział w sesji naukowej w Warszawie poświęconej przygotowaniu wydawnictwa "Historia Polski" (Makieta), zgłaszając m.in. wniosek w przedmiocie zagadnień regionalizmu mazowieckiego.

Stefan Kazimierz Askanas na Walnym Zgromadzeniu członków TNP został w 1959 r. wybrany na wiceprezesa Zarządu. Funkcję wiceprezesa pełnił do 1984 r., tj. przez 25 lat. Wcześniej Komisja Badań (działająca do

Tablica pamiątkowa ozdobiona medalionem autorstwa prof. Alfreda Jesiona odsłonięta w dniu 4 marca 1998 r. na frontonie domu przy ulicy Kolegialnej 9

tej pory przy TNP) została z dniem 1 stycznia 1959 r. włączona do Towarzystwa, zaś "Notatki Płockie" stały się oficjalnym organem Towarzystwa Naukowego Płockiego. Wkrótce Komisja Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka została zastąpiona przez Komisję Badań Naukowych TNP. Jej długoletnim przewodniczącym był Kazimierz Askanas.

W czasie 25 lat pełnienia funkcji wiceprezesa i przewodniczącego Komisji Badań Naukowych - zorganizowano w Towarzystwie dziesiątki odczytów, sympozjów i sesji naukowych. Wiele spośród nich popularyzowało wydarzenia historyczne związane z Płockiem i Mazowszem. W tym czasie odczyty lub referaty wygłosili m.in. wybitni historycy, zaproszeni przeważnie przez Askanasa do Płocka. Byli to m.in. Aleksander Gieysztor, Stefan Kizniewicz, Stefan K. Kuczyński, Stanisław Lorentz, Czesław Madajczyk, Andrzej Nadolski, Henryk Samsonowicz, Jerzy Skowronek, Piotr Skubiszewski, Bogdan Suchodolski, Włodzimierz Szafranski i inni. Z miejscowych badaczy na zaproszenie wiceprezesa Askanasa z referatami historycznymi wystąpili: dr. Tadeusz Chrostowski, ks. prof. dr Michał Grzybowski, mgr Stanisław Kostanecki, ks. mgr Tadeusz Żebrowski, dr Marian Chudzyński i inni.

Wiosną 1960 roku Askanas zaprosił do Płocka prof. dr. Stanisława Herbstę z Uniwersytetu Warszawskiego

z odczytem na temat "Rola Mazowska w zwycięstwie grunwaldzkim (na marginesie 550. rocznicy bitwy pod Grunwaldem)". Odczyt wzbudził ogromne zainteresowanie. Sala Sądu nie mogła pomieścić wszystkich zainteresowanych. Jesienią 1967 r. - w 150 rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki - prof. Herbst przedstawił referat na temat: "Kościusko jako człowiek i obywatel". Wystąpienie Profesora zostało niezwykle życzliwie przyjęte przez słuchaczy zebranych w obecnej sali im. Tadeusza Gierzyńskiego.

Kazimierz Askanas wygłaszał często referaty o charakterze historycznym zarówno w Towarzystwie Naukowym Płockim, jak i w innych placówkach życia kulturalnego. Tak np. 23 października 1972 r. na sesji z okazji Międzynarodowego Roku Książki wygłosił referat na temat: "Artyzm w średniowiecznej księżce płockiej". W 1973 roku na sesji "Kopernik i jego kraj" (13-14 IV) Askanas przedstawił referat "Sztuka płocka epoki Kopernika". W 1981 r. w 150 rocznicę Powstania Listopadowego - 12 września wygłosił w Ratuszu płockim okolicznościowy referat: "Ostatnia Sesja Sejmu Królestwa Polskiego 23 września 1831 roku w Płocku". Referent szukał odpowiedzi na pytanie - czy Ratusz płocki był rzeczywiście miejscem ostatniego posiedzenia Sejmu Królestwa Polskiego.

W początkach lat siedemdziesiątych Kazimierz Askanas podjął badania nad Drzwiami Płockimi. W związku z tym wyjechał do Nowogrodu Wielkiego, aby zapoznać się na miejscu z oryginałem tych Drzwi. W 1971 r. nakładem TNP ukazała się książka Askanasa "Brazowe Drzwi Płockie w Nowogrodzie Wielkim". Książka omawia "Drzwi" jako dzieło artystyczne, ale prezentuje również epokę historyczną, w której to arcydzieło powstało. Praca Askanasa doczekała się obiektywnych recenzji. Jedną pomieścił w "Roczniku Mazowieckim" Bogusław Gierlach. We wspomnianej recenzji czytamy: praca "jest dobrym przykładem książki omawiającej ciekawe zabytki Mazowsza. Tego rodzaju wydawnictw na naszym terenie właściwie nie ma. Stanowić może dobry przykład dla szeroko rozwiniętej pracy nad popularyzacją zabytków Mazowsza, przede wszystkim tych, które zachowały się na naszym terenie".

Również obszerne podłoże historyczne prezentuje dla każdej epoki artystycznej dr Askanas w swojej księżce życia - "Sztuka Płocka". Pierwsze wydanie tej książki przez TNP ukazało się w roku 1974, zaś trzecie poprawione i rozszerzone w 1991 r. I chociaż zdarzają się autorowi niekiedy drobne uproszczenia i omyłki, to generalnie "Sztuka Płocka" wspaniale promuje przeszłość naszego miasta i jego zabytki.

Dr Askanas ogłosił w "Notatkach Płockich" i w innych czasopiśmie polskich (i nie tylko polskich) dziesiątki artykułów historycznych. Do najbardziej interesujących należą:

- *Zawołania handlowe w Płocku*, "Notatki Płockie", 1956, nr 2, s. 23-28.

- *Dzieje Państwowego Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego im. Zofii Bukowieckiej w Płocku*, "Notatki Płockie", 1966, nr 4, s. 20-24.

- *O niektórych zabytkach rzemiosła artystycznego epoki*

romarńskiej w Płocku, "Notatki Płockie", 1968, nr 4, s. 28-33.

- *Z dziejów sztuki Płocka* [w:] "Dziesięć wieków Płocka", wyd. III, Płock 1969, s. 130-141.

- *Czterdziestolecie pracy naukowej profesora Aleksandra Gieysztor - Członka Honorowego Towarzystwa Naukowego Płockiego*, "Notatki Płockie", 1977, nr 1, s. 15.

- *W 70 rocznicę wznowienia działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego*, "Notatki Płockie", 1978, nr 1, s. 6-9.

- *Towarzystwo Naukowe Płockie (1820 - 1920)*, "Nauka Polska", 1980, nr 1-2.

- *Ostatnia sesja Sejmu Królestwa Polskiego 23 września 1831 roku w Płocku*, "Notatki Płockie", 1981, nr 3, s. 13-16.

- *Przyczynek do historii badań i zabezpieczenia skarpy płockiej*, "Notatki Płockie", 1982, nr 4, s. 28-30.

- *Powiązania Towarzystwa Naukowego przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej z Królewskim Warszawskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk (1820 - 1830)*, "Notatki Płockie", 1983, nr 2, s. 27-30.

- *Zarys dziejów Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, "Nauka Polska", 1984, nr 5-4, s. 149-157.

- *Paweł Lewinson-Lapiński działacz ruchu robotniczego (1879 - 1937)*, "Notatki Płockie", 1985, nr 1, s. 34-36.

- *Prawda o szarży pod Krojantami*, "Życie i Myśl", 1985, nr 9.

- *Adwokat Kazimierz Mayzner - znana postać na Mazowszu*, "Palestra", 1986, nr 12.

- *Der silberne Einband des Ewangeliers der Anastasia*, "München i Maris", 1988, s. 21-37.

- *Płocka herma fundacji Kazimierza Wielkiego*, "Notatki Płockie", 1988, nr 2, s. 22-26.

- *Srebrna okładka Ewangeliarza Księżnej Anastazji*, "Notatki Płockie", 1989, nr 2, s. 7-8.

- *Etos Armii Krajowej*, "Notatki Płockie", 1992, nr 1, s. 35.

Dr Kazimierz Askanas ukochał historyczny Płock. Uczestniczył w zebraniach organizowanych przez druha Wacława Milkego z okazji zbliżających się rocznych Dni Historii Płocka. Zawsze zabierał głos, mówił na ogół długo i ciekawie. Na jednym z takich spotkań w Ratuszu ubolewał nad niedocenianiem rewolucji 1905 roku, tak bogatej w wydarzenia w naszym mieście. Wyczułem, że rok 1905 uważał za czwarte powstanie narodowe.

Askanas był "historią żywą" naszego miasta. Mówił, że został "spowity" jeszcze w niewoli, sugestywnie rozprawił o czasach dwudziestolecia międzywojennego w Płocku, a zwłaszcza o KAP-ie.

Mało natomiast wspominał okres okupacji hitlerowskiej, dopiero na krótko przed śmiercią, w 1992 roku opublikował interesujący szkic historyczny "Etos Armii Krajowej", "Notatki Płockie", 1992, nr 1, s. 35.

Stefan Kazimierz Askanas był rozmiłowany w Płocku, w jego historii, a także w dniu współczesnym. W

jednej ze swoich książek napisał nawet, że Płock jest najbardziej uprzemysłowionym miastem w Polsce. Płock był dla niego "Małą Ojczyzną". Służył jej wiedzą, intelektem, bogatą twórczością pisarską. Wspaniale popularyzował jego historię i zabytki.

Na zakończenie dygresja osobista. Od 1965 roku wspólnie zasiadaliśmy w Zarządzie Towarzystwa Naukowego Płockiego. W 1978 roku ukazało się II wydanie "Dziejów Płocka", a w nim moje opracowanie "Płock 1865 - 1918". Askanas pogratulował mi solidnego opracowania i dodał "że jest to zgodne z tym co mi o tych czasach opowiadała Matka". W 1983 roku ukazała się moja książka "Wieś południowo-zachodnia Mazowsza 1865 - 1907". Askanas przysłał mi gratulacje z okazji wydania mojej książki. Jest to cenna pamiątka w moich zbiorach po Askanasie, znanym humaniście i społeczniku miasta Płocka.

Wykaz ważniejszych publikacji wykorzystanych w artykule

K. Askanas, *Założenia i wyniki pracy Komisji Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka* [w:] *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820-1830 - 1907-1957*, Szkice i materiały, Płock 1957, s. 196-198.

K. Askanas, *Praca Komisji Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka*, "Notatki Płockie", 1956, nr 1, s. 4-7.

K. Askanas, *Sprawozdanie z 6 lat pracy Komisji Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka*, "Notatki Płockie", 1961, nr 19, s. 11-16.

K. Askanas, *Zagadnienia badań regionalnych w Płocku*, "Notatki Płockie", 1957, nr 3-4, s. 32-42.

K. Askanas, *Towarzystwo Naukowe Płockie (1820 - 1980)*, "Nauka Polska", 1980, nr 1-2, s. 167-177.

K. Askanas, *Działalność naukowa Towarzystwa Naukowego Płockiego w czterdziestolecu PRL - cz. 1*, "Notatki Płockie", 1984, nr 3/120, s. 20-25; Tamże, jak wyżej, cz. 2, "Notatki Płockie", 1984, nr 4/121, s. 3-16.

B. Gierlach, K. Askanas, *Brązowe Drzwi Płockie w Nowogrodzie Wielkim*, Płock 1971 (recenzja), "Rocznik Mazowiecki", 1974, t. V, Warszawa 1974, s. 500-501.

M. Grala, K. Askanas, *Portrety Płocczan*, wydawca Urząd Miasta Płocka 1993 r.

Konferencja Sprawozdawcza - planująca badania regionu płockiego w Płocku 30 XI - 1 XII 1956 r., "Notatki Płockie", 1957, nr 3-4, s. 3-4.

I. Nowakowa, K. Askanas - *na drogach życia*, "Sygnaty Płockie", 1998, nr 3 (27), s. 18; tamże - *Człowiek i dzieło - Dni Kazimierza Askanasa*, s. 9.

A. Stogowska, *Towarzystwo Naukowe Płockie jako czynnik kulturotwórczy w 40-leciu PRL*, "Notatki Płockie", 1984, nr 4/121, s. 17-28.

Wł. Szafrński, *Wyniki archeologicznych badań wykopaliskowych w Płocku w r. 1960*, "Notatki Płockie", 1961, nr 17, s. 41-43, lata następne: nr 24 z 1961, s. 17; nr 35 z 1965, s. 17-23; nr 39 z 1966, s. 2-8.